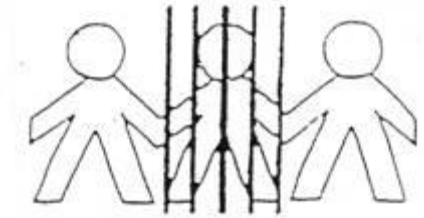

Stichting Kerken en Gevangenen Utrecht

opgericht 1989

KvK nr 41183730

rekeningnr NL23RABO039.44.35.591

Jaarverslag Kerken en Gevangenen Utrecht (KGU) – 2015

Het bestuur

Het bestuur van de stichting veranderde van samenstelling. In de loop van het jaar bedankten mw. Annemarie Manschot en de heer Drewes Hielema. Het secretariaat van de stichting berustte bij de heer Hielema en zal door een van de andere bestuursleden tijdelijk worden overgenomen. In de persoon van heer Martien Achterberg is een nieuw bestuurslid gevonden. Hij werkte als geestelijk verzorger namens de RK zowel bij het leger als bij justitie en hij kent de Utrechtse kerkelijke kaart.

Het bestuur vergaderde gemiddeld eens in de twee maanden, in het bijzijn van de coördinatoren en ook zonder hen. Het bestuur stond stil bij de samenstelling van het bestuur en de taakverdeling.

Het bestuur boog zich over de financiële situatie. De subsidie viel in eerste aanleg tegen – in plaats van de verwachte 50K kwam een toezegging van 31K. Een nieuwe begroting werd gemaakt. Gelukkig kwam later een nieuwe toezegging van rond de 50K en konden de meeste plannen gewoon doorgaan.

O.a. vanwege de schrik van de lagere subsidie startte een actie om donateurs te werven en werd onderzocht of op de van de Staaig-gelden een beroep gedaan kon worden, met name voor het project van Silo waar met maatjes en maaltijden contact wordt onderhouden met een aantal ex-TBS-ers/gedetineerden. De donateursactie loopt, het onderzoek naar de van de Staaig-gelden pakte niet direct positief uit. Die gelden zijn vooral gericht op mensen die vrijkomen en die op weg geholpen worden tijdens hun terugkeer in de samenleving.

De samenwerking met de geestelijke verzorging in de PI Nieuwegein kreeg intensieve aandacht. Er ontstonden goede afspraken en de wil tot samenwerken bleek aanwezig. We houden elkaar op de hoogte via de verslaglegging en via aanwezigheid van een van de GV-ers tijdens de vergadering. Versterking van de ondersteuning aan de GV-ers behoort tot de kerntaken van de stichting. Op verzoek van de GV staat de stichting voor een jaar garant voor een deel van de kosten van de muzikanten die tijdens de kerkdiensten meewerken.

Ds. Arjan Noordhoek, een van de coördinatoren in de Oostvaarderskliniek stopte zijn werk daar; zijn opvolgster ds. Regien Smit volgde hem ook op als coordinator in de Oostvaarderkliniek.

Op de vergadering met de coördinatoren erbij was ruime aandacht voor de gang van zaken in de PI Nieuwegein, de Oostvaarderskliniek en de Vrijwilligersgroep Silokerk Utrecht.

De PI Nieuwegein

Vrijwilligers supportten vier diensten per week in de eerste maanden; vanaf april verleenden ze steun aan twee diensten, omdat de zaterdagse en zondagse diensten werden samengevoegd. De ondersteuning betreft het meedoen met de vieringen, het inrichten van de ruimte, de begroeting van de gedetineerde kerkgangers en het contact tijdens het koffie drinken na de dienst. Een eenvoudige en doeltreffende vorm van presentie van de kerk binnen de muren.

Op twee zondagen werden de zondagse diensten door de coördinator geleid.

Voor de geestelijke verzorging werden een aantal CD-spelers en een flink aantal CD's met geestelijke muziek verzameld. Een kleine fonothek voor de geestelijke verzorgers waarmee ze gedetineerden blij kunnen maken en ondersteunen.

Aan enkele andere activiteiten droegen vrijwilligers bij. Een paar maakten het voorlezen van vaders voor hun kinderen mede mogelijk. Een aantal verzorgden de Alpha cursus in het voorjaar. Een ander aantal startte met dezelfde cursus in het najaar, maar die cursus kon na een eerste bijeenkomst niet verder doorgaan omdat de noodzakelijke begeleiding vanuit de GV ontbrak.

Voor een herhaling van de relatiecursus 'Houd me vast' werden – na toestemming – de voorbereidingen getroffen. Toch bleek de cursus later niet te kunnen doorgaan, omdat onvoldoende toezicht gehouden kon worden.

Een vrijwilliger nam deel aan een gespreksgroep en enkele vrijwilligers bezochten een zestal gedetineerde die anders zonder bezoek zaten.

De vrijwilligers kwamen onder leiding van de geestelijke verzorgers bij elkaar om toegerust en gemotiveerd te worden (zie de bijlage voor een kort verslag). In het najaar stond een gezamenlijk bezoek aan een theater voorstelling op het programma. De voorstelling gaf inzicht in de dilemma's in de leefwereld van psychiatrische patiënten die vast zitten (de korte lontjes show). Het lukte echter niet om een bezoek te organiseren waarbij ook een nagesprek over de inhoud van de voorstelling gevoerd kon worden.

Aan de vader/kind middagen werd een financiële bijdrage gegeven en tevens was een vrijwillige fotograaf beschikbaar om een mooie foto te maken van de vaders en hun kinderen, een aandenken voor beiden.

Het aantal vrijwilligers bleef in grote lijnen intact, sommigen gingen en enkele nieuwe kwamen erbij.

Diaconale ondersteuning kreeg verschillende vormen. Voor een gedetineerde zonder enig netwerk werd de post opgehaald. Voor een drietal anderen werd huisraad opgehaald uit een opvangcentrum of bij een depot van de politie. Voor weer een andere gedetineerde werd – op zijn verzoek - gezorgd dat zijn huisraad - voor zover van waarde- werd verkocht. De reiskosten van de partner van een gedetineerde werden betaald. Een gezin van een gedetineerde dat zonder onderdak kwam te zitten werd langdurig begeleid en geholpen met zoeken naar praktische oplossingen. Een echtgenote met enkele kleine kinderen werd vervoerd naar de PI en een uurtje later weer naar huis. Voor een drietal gedetineerden werd een ID-bewijs betaald. Een gedetineerde werd geholpen zijn familie in het buitenland zeer noodzakelijke steun te geven. Met hulp van enkele kerken werd tweedehands kleding ingezameld en werden ondergoed, sokken en trainingspakken gekocht.

Meegewerkt is aan een 'onderzoek' naar nazorg waarbij ook AiP, Kerk met Stip, Exodus, Gevangenenzorg, ToReachit, reclassering Leger des Heils en justitiepastoraat betrokken waren. Voor de vrijwilligers van Nieuwegein is de conclusie daaruit dat een vast diaconaal spreekuur of een duidelijk nazorgloket de

nazorg van gedetineerden aanzienlijk zou kunnen verbeteren en dat KGU zich daarvoor zou moeten sterk maken.

Tot slot valt te vermelden dat meegedaan is met de evaluatie van de beleidsvisie het vrijwilligerswerk bij sanctietoepassing, een evaluatie die uitging van DJI. En dat verschillende andere bijeenkomsten bezocht zijn waar de relatie vrijwilliger en gedetineerden aan bod kwam.

De Oostvaarderskliniek (betreft 2014 en 2015)

In de periode 2014-2015 bleef het aantal vrijwilligers dat namens KGU betrokken is bij de Oostvaarderskliniek (tbs) in Almere redelijk constant. Aan het eind van 2015 stond de teller op 52 vrijwilligers.

Daarvan waren 27 participierend in kerkdiensten, 16 in de inzorg (groepswork en individueel bezoek) en 8 in de nazorg (Eetcafé en begeleiding van verlofgangers) actief.

-Marijke Bolt is in opdracht van de Stichting KGU sinds 2012 medecoördinator voor werving en begeleiding van de Vrijwilligersgroep Almere.

-Arjan Noordhoek is als protestants geestelijk verzorger voor twee werkdagen verbonden aan de kliniek sinds 1990. Hij is als oprichter/ adviseur betrokken bij de KGU en samen met Marijke Bolt medecoördinator. Op 1 november 2015 heeft hij zijn werkzaamheden in de kliniek beëindigd.

-Regien Smit heeft op 1 november 2015 de functie van protestants geestelijk verzorger van Arjan Noordhoek overgenomen in de Oostvaarderskliniek. Daarmee is ook de medecoördinatiefunctie aan haar overgedragen.

Vrijwilligerswerk in opdracht van deze stichting

Een toegeruste vrijwilligersgroep TBS is juist door de combinatie van te behandelen psychiatrische en gedragstoornissen geen gemakkelijk werkveld voor vrijwilligers. Vanuit de doelstelling en behandelvisie van de Oostvaarderskliniek is vanaf de start in Almere in 2008 een beroep gedaan op de plaatselijke kerken, om te komen tot een sociaal (na)zorg-netwerk voor (ex) tbs'ers via een georganiseerde en toegeruste vrijwilligersgroep. Een regelmatige voorlichting en instructie van de vrijwilligers is niet alleen noodzaak vanuit vragen van de vrijwilligers zelf, maar sluit nauw aan bij wensen van de samenleving en van Justitie. Resocialisatie van tbs'ers en mogelijke terugval van met name zedendelinquenten is steeds meer onderwerp van gesprek en kritiek. Over deze specifieke groep 'herintreders' moeten ook duidelijke afspraken gemaakt worden met de leiding van de betrokken kerken, die soms moedige stellingname vereist. Door het bestaande verlofbeleid kan de vrijwilliger een patiënt op straat tegenkomen of ontmoeten bij het Eetcafé of ander nazorgproject. Het instructieprogramma van 2014 en 2015 bouwde voort op de veiligheidsaspecten in het werk, maar was tevens gericht op deskundigheidsbevordering in het contact met patiënten (wat is heilzaam en behulpzaam in een vrijwilligers-patiëntrelatie?) (zie lijst bijzondere evenementen) .

Vrijwilligers en kerken in Almere

De meeste KGU vrijwilligers komen uit de Parousia-gemeente in Almere, die behoort bij de organisatie Kerken met Stip. Dat zijn kerken die een lage drempel voor (ex) gedetineerden hebben en betrokken zijn bij het gevangenispastoraat. Nogal wat gedetineerden ontdekken tijdens hun gevangenschap (opnieuw) de waarde van

geloven en een geloofsgemeenschap. Jammer genoeg vinden ze na hun straf zelden aansluiting bij een kerk. Voor de meeste gedetineerden is de drempel naar een (nog onbekende) kerk te hoog. Justitiepastores en kerkvrijwilligers proberen hen op het spoor van Kerken met Stip te zetten. Verschillende TBS patiënten met een ongeleide verlofstatus, of ex-TBS patiënten hebben inmiddels de Parousia-gemeente, Unity Ministries en andere bij het werk betrokken kerken gevonden voor hun kerkgang op de zondag. Daaruit blijkt, dat een warme verbinding tijdens de detentie de drempel naar de kerk verlaagt.

Bijzondere evenementen met vrijwilligers in Almere in 2014 en 2015:

- Vrijwilligers kwamen samen op zaterdag 11 april 2015 na de kliniek-kerkdienst bijeen voor een bezinningsprogramma met als thema: 'omgaan met onrecht'.

Vrijwilligers komen veel verhalen over onrecht tegen in het contact met patiënten. Onder leiding van Carla van Weelie onderzochten de vrijwilligers de emoties, die door het horen of zien van onrecht worden opgeroepen. Ook hebben ze geoefend met do's en dont's in het contact met patiënten: niet bagatelliseren, niet overnemen, wel nabij blijven, goed luisteren, de beleving van de ander laten staan. En... samen bidden is een manier om schouder aan schouder te staan, zonder dat de vrijwilliger positie hoeft in te nemen.

- Op zaterdag 25 oktober werd op een bijzondere manier de jaarlijkse instructiedag gecombineerd met het afscheid van Arjan Noordhoek. Tijdens de voor hem laatste kerkdienst in de kliniek was de opkomst onder de patiënten heel groot. Ook waren vrijwilligers uit alle geledingen aanwezig. Regien Smit werd tijdens deze dienst ingezegend als de nieuwe dominee. Het middagprogramma was instructief, met een bijdrage van psychotherapeut Philip Jonker. Het thema van de instructiemiddag was: hoe staan behandeling en vrijwilligerscontact in relatie tot elkaar? Philip Jonker deed uit de doeken wat de kern is van het behandelproces dat patiënten in de OVK ondergaan. De oefeningen gingen om de vraag hoe het vrijwilligerscontact daaraan behulpzaam kan zijn. Dat vraagt veel, want tijdens de behandel fase kan de patiënt aan de therapie inherente negatieve gevoelens beleven. Na deze instructiemiddag volgde een feestelijke avond met Arjan in het middelpunt.

- De 'Praise-avonden', waar de Surinaamse Unitygemeente Almere met vrijwilligers zorgde voor zang, getuigenis en hapjes, werden in 2014 en 2015 voortgezet. Het blijft voor de Surinaamse en Antilliaanse patiënten een 'back to the roots'. Ook voor patiënten met een niet-Surinaamse en Antilliaanse achtergrond is deze vorm van geloofsbeleving nieuw en verfrissend. Voor sommigen zelfs aanleiding om op zondag daar eens een kijkje te nemen!

- 'Eetgroep Randstek' werd ook in 2014 en 2015 maandelijks georganiseerd door de Parousia-gemeente. Deze nazorg-eettafel is met name opgezet voor verlofgangers van de Oostvaarderskliniek. Door de gemeenteleden worden de verschillende gerechten thuis gekookt en meegenomen naar de eettafel. Voor een aantal patiënten is deze maaltijd inmiddels 'vaste prik'. Zij hebben hun agenda er helemaal op afgestemd. Ex-tbs patiënten vinden nog steeds hun weg naar deze maaltijd. Zo kunnen patiënten, die nog niet zover zijn, ook bemoedigd worden door degenen die hen zijn voorgedaan op de weg naar buiten.

- In 2014 en 2015 heeft op verzoek van patiënten twee maal een Bijbelfilmproject plaats gevonden. Gedurende 8 maanden werd op de derde woensdagavond van de maand een film van bekende personen uit de Bijbel bekeken, aan de hand van een dvd-serie van de EO. Vervolgens werd hierover nagepraat. De avonden werden

bezoekt door ongeveer 9 patiënten en ongeveer 9 vrijwilligers. Dit project is in september 2015 afgerond.

- In 2015 kwam de Aktie 'Voedsel is Heilig' even in het gedrang door het vertrek van Arjan Noordhoek, die altijd zorgde voor de aflevering van de maaltijden bij het Catharijnehuis. Een kliniekmedewerker heeft zich echter bereid verklaard om deze taak over te nemen, waardoor het project toch gewoon kan worden gecontinueerd. Een volgende overgangsfase zal zich mogelijk in 2016 aandienen, wanneer de 'voedselcoördinator' de kliniek mag verlaten. Maar ook dan zal er zeker een opvolger zijn. Immers, dit project wordt door patiënten en kliniek op handen gedragen.

-De maandelijkse zangavonden in de kliniek werden in 2014 en 2015 bezocht door een groeiend aantal vrijwilligers. Voor patiënten is het samen zingen en bidden een belangrijke uitlaatklep, maar ook de uitwisseling met de vrijwilligers (waarbij de verhouding inmiddels één op één is).

- In november/december 2015 hebben onder leiding van Regien Smit 6 vrijwilligers en 6 patiënten samen een bijzondere kerstviering voorbereid, door delen van de Kerstmusical 'de hemel op stelten' in te studeren. Daarbij werd medewerking gezocht met de sociaal cultureel werkers en de muziektherapeut, waardoor voor de muzikale begeleiding nog meer patiënten betrokken raakten. Uiteindelijk nam ook het aantal vrijwilligers toe, dat als figurant meedeed in het hemelse 'engelenkoor'! Zo werd de kerstviering een waar evenement, dat niet meer in het stiltecentrum paste en dus op 23 december in de grote hal werd opgevoerd.

Ook aan het eind van deze periode van 2 jaren verslaglegging past een oprecht dankwoord aan de enorme inzet, waarmee deze grote groep vrijwilligers zich heeft verbonden aan de geestelijke zorg voor de patiënten in de Oostvaarderskliniek.

Vrijwilligersgroep Silokerk Utrecht (betreft 2014 en 2015)

De Silogemeente in Utrecht heeft al meer dan een kwart eeuw aandacht voor ex)gedetineerden. Dat komt ook doordat er meerdere gevangenispredikanten aan deze baptisten kerk verbonden zijn. Zij vormen samen met vrijwilligers de brug tussen de kerk 'binnen de muren' en deze kerk.

Vanaf 2002 functioneert naast deze 'Silo-maatjesgroep' een Eetgroep waarbij eens per maand een maaltijd wordt georganiseerd. Vrijwilligers uit de kerkgemeenschap koken dan samen met exgedetineerden. Om de kosten laag te houden, maar ook om een ongedwongen vorm van samenwerken te hebben. De gesprekken bij het voorbereiden en de maaltijd zelf zijn een uitstekende gelegenheid om te horen of de exgedetineerde (soms ex-Exodus-bewoner of ex-tbs-patient met verlof) zichzelf kan redden in de nieuwe vrijheid. Maar ook de problemen te horen, die anders wellicht onbesproken zouden zijn gebleven.

Deze Eetgroep is kenmerkend voor de Silo gemeente door de aandacht en ruimte voor elkaar, de open sfeer en gezelligheid. Iedere keer is er een opbouwend praatje van een van de justitiepredikanten of een boeiende tafelgast. Deze opzet geeft ook invulling aan de positie van Silo als ene van de inmiddels 70 landelijke 'Kerken met Stip'. Dat zijn kerken die mensen helpen om na detentie een nieuw netwerk op te bouwen, en is ook bedoeld om mensen voor wie de drempel naar de kerk te hoog is bij de plaatselijke kerk te betrekken.

Regelmatig waren gasten aanwezig die vertelden over hun werk en inspiratie. Bijvoorbeeld Stefan die na zijn detentie een stichting opzette om ex-gevangenen te begeleiden bij hun terugkeer in de maatschappij. Tijdens deze maaltijd werd regelmatig een door allen ondertekende kaart geschreven voor wie er niet bij kon zijn en met Kerst voor de gevangenen van het Second Chance Support project in Kampala, Oeganda.

In 2015 is afscheid genomen van Anneke Bijleveld, zij was enkele jaren coördinator van het Silo vrijwilligerswerk, haar rol is overgenomen door ds. Regien Smit, die als Silo-pastor tevens justitiepredikant is. Zij is samen met ds Arjan Noordhoek de coördinator van het Silo-maatjes-project, dat wordt gefinancierd voor de vrijwilligersinzet door de Stichting Kerken en Gevangenen Utrecht. Voor het doelmatig en verantwoord begeleiden van exgedetineerden worden er twee instructie-bijeenkomsten per jaar georganiseerd voor hen die actief zijn als Silo-maatje.

WAAROM DOET SILO DIT?

Kerken hebben zich door de eeuwen heen het lot van gevangenen aangetrokken, daartoe opgeroepen door de woorden van Jezus van Nazareth. Omdat het werk van Reclassering praktisch geheel is wegbezuinigd, ligt die taak ook nu weer op het bordje van gewone 'burgers' en de kerk. In deze tijd met de roep om strengere straffen is er weinig draagvlak in onze samenleving om gevangenen te helpen als ze weer vrij komen.

Ex-gedetineerden hebben die hulp hard nodig als het gaat om het vinden van een woonplek en een nieuwe vrienden- en kennissenkring. Velen zijn hun zelfvertrouwen kwijt na een detentie. Contact met 'oude' vrienden leidt vaak tot opnieuw in de fout gaan. Terugkeer in de "gewone" maatschappij lukt meestal niet zonder vriendschap en zonder praktische hulp van anderen.

Met Silo-maatjes kan vrijuit en in vertrouwen gesproken worden over de ervaringen in de gevangenis en daarna. Deze vrijwilligers zijn leden van de Silo-gemeente die zich het lot van (ex-) gedetineerden aantrekken en graag iets voor hen willen betekenen. Zij zijn soms ook vrijwilliger bij kerkdiensten in de PI Nieuwegein en de TBS kliniek in Almere.

HOE DOET SILO DIT?

De maandelijkse Silo Eetgroep, die als voormalige wijkavond in 2001 is begonnen, is uitgegroeid tot een plek van aandacht en nazorg voor zowel gemeenteleden als voor ex-gedetineerden. De 'liturgie' van deze avonden is een beproefd recept: een dankgebed voor 'deze spijze', een korte pakkende toespraak over een thema of een interview met de gast van die avond, kaarten schrijven aan afwezigen of wie weer vastzit. Bij een uitleg en rondleiding door het volwassenen-dooptvont horen sommigen voor het eerst wat kerk eigenlijk is en wil zijn. Zo hoopt Silo de drempel naar de kerk als nieuw sociaal ondersteunend netwerk voor na de detentie te verlagen.

Op deze avonden durven we het aan om elkaar te 'bevragen' naar wat inspireert of afbreekt. Dat is de vraag naar de ziel, naar jouw en mijn kruisweg, maar ook naar het opstaan na het vallen. Zo wordt deze nazorg-maaltijd 'een vrijplaats voor schuld en schaamte', een plek van pastorale aandacht.

Bijzondere maaltijden/ evenementen:

2014

14 januari na de maaltijd film 'Troubled Water'

11 februari met presentatie van Second Chance Support Uganda door de familie Wildeman

17 mei gastspreker exgedetineerde Jeannette Blumers over haar boek 'Het slachtoffer achter de dader'

15 juli gast aan tafel directeur PI Heerhugowaard dhr. Frans Douw

21 oktober met als gast Toon Walravens, exgedetineerde/ tbs-therapeut

16 november Silo Themadienst Gevangenezondag met ds.Harma Zuidersma over vluchtelingen in detentie

18 december Kerstmaaltijd met gast exgedetineerde Wesley Zippro over zijn boek 'Levenslang'

2015

15 november Silo Themadienst Gevangenezondag met bajeskoor Capella con Sensus en solozanger John Wils

17 november met exgedetineerde Stefan van der Heiden van Stichting ToReacht voor nazorg aan exgedetineerden

16 dec Kerstmaaltijd met gast schrijfster Mineke de Vries over haar boek over de Antillen

Namens het bestuur van Kerken en Gevangenen

Ds. Arjan Noordhoek

Ds. Regien Smit

Wytze Bijleveld

Bijlagen (3)

Financieel jaarverslag 2015

en bijbehorende balans

en kort verslag vrijwilligersbijeenkomst PI Nieuwegein